
Stanovisko rektora UK - podklad pro jednání ČKR

Stanovisko rektora UK - podklad pro jednání ČKR

Vyjádření k Výchozím tezím pro přípravu Bílé knihy terciárního vzdělávání (podklad pro stanovisko ČKR)

Předložený materiál chce být základní osnovou či východiskem koncepce změn terciárního vzdělávání. Je charakterizován snahou co nejdříve takovou koncepci připravit. Právě v této rychlosti, až překotnosti však spatřujeme jádro problému.

Harmonogram prací uvedený na s. 15 Tezí v podstatě znemožňuje důkladnou veřejnou diskusi všech hlavních aktérů na poli terciárního vzdělávání a navíc předložený materiál kvalifikuje jako „vybrané hlavní teze“. Vzniká tak otázka, na kterých dalších hlavních tezích nepředložených k připomínkám, bude Bílá kniha stavět. Není respektována procedura řádného a důkladného projednání, které by vyústilo v potřebnou shodu na východiscích.

1.) V úvodu textu zcela chybí zhodnocení stavu reformy vysokých škol, která probíhá od konce 90. let (internacionalizace, otevírání vnějšímu světu, nastartování procesů inovačního transferu a postupně se zvyšující podíl financování z vlastních nebo soukromých zdrojů apod.). Nejsou pak ani zmíněny mechanismy, kterými by jednotliví aktéři měli přispět k dynamizaci těch procesů, které se nedaří dostatečně rychle rozvíjet. Není jasná souvislost Bílé knihy s dosavadní reformou (navazuje, prohlubuje, nebo naopak zastavuje a reformuje jinak?).

2.) Úvod (s.1-2) sice předkládá několik důvodů pro důkladnou reformu terciárního vzdělávání v ČR. Argumenty zdůvodňující nutnost reformy však nejsou příliš přesvědčivé:

- není jasné, jak validní jsou kritické ohlasy zaměstnavatelů na fungování systému, když spokojenost s kvalitou absolventů univerzit v průzkumech opakovaně vykazuje vysokou úroveň a také nezaměstnanost absolventů je zanedbatelně nízká. Je zjevné, že je nutné diferencovat a zdůraznit, že tyto ohlasy mají vysokou validitu při hodnocení kratšího profesního vysokoškolského vzdělávání spíše než teoretických oborů magisterských či doktorských;

- kritické připomínky a doporučení expertů OECD: ČKR před nedávnem vydala své stanovisko ke Country note týmu expertů, které chápe jako nabídku k dialogu; dosud však čeká na reakci na něj. Protože tedy dosud neproběhla široká kritická diskuse k této zprávě, nelze jednu interpretaci této zprávy považovat za argument pro odstartování reformy;

- zkušenosti s vývojem moderních vzdělávacích systémů ve vyspělých zemích: zejména pokud jde o země EU, samy Teze konstatují, že většina zemí EU je na tom, pokud jde o navrhovanou reformu, stejně. Argumentace příklady ze zemí jako je Čína nebo USA, je pro kulturní odlišnosti značně problematická;

- není také konkretizována „významná část reprezentace vysokých škol“ volající po změně (a po jaké změně).

3.) I přes výše uvedené skutečnosti, které podle nás dokládají, že ani procedura, ani výchozí analytické kroky neodpovídají principům tvorby koncepčního materiálu, lze komentovat několik základních témat, které Výchozí teze obsahují:

- již první tvrzení o potřebě další expanze systému a proměně jeho struktury je sporné; je všeobecně známou skutečností, že další kvantitativní nárůst počtu studentů v terciárním sektoru nepředstavuje kritický problém. Tím je kvalita ve vazbě na diferencovaný systém. To Teze postihují, avšak neodůvodněně hovoří o „expanzi systému“ (argumentaci nízkým podílem dospělé populace s VŠ vzděláním je nutno diferencovat: pokud jde o podíl absolventů magisterského vzdělání v produktivním věku, rozdíl oproti zemím EU je minimální; problém je v malém počtu absolventů ostatních studijních programů v terciárním vzdělávání);

- kladně lze hodnotit snahu zdůraznit potřebu diferenciací struktury systému. Kromě profesních odborných škol typu *colleges* a výzkumných univerzit je ovšem vhodné uvažovat o kategorii *teaching universities* – při zachování osvědčeného principu, že se hodnotí kvalita jednotlivých studijních programů, nikoli univerzity jako instituce. Obecné tvrzení o potřebě diferenciací by bylo vhodné doplnit požadavkem na adekvátní diferenciací kritérií kvality, způsobů financování, role vnějších aktérů na řízení, pojetí a významu graduací atd.;

- zpráva obsahuje některé vnitřní rozpornosti. Jednou z nich jsou pejorativní zmínky o „elitářství“ našich univerzit, které jsou v rozporu se zdůrazňovanou změnou struktury, potřebnou diferenciací a vytvořením podmínek pro vznik špičkových výzkumných univerzit. Jinou obtížně pochopitelnou skutečností představuje tvrzení, že nelze očekávat nárůst financování z veřejných zdrojů v situaci, kdy se opakovaně zdůrazňuje, že ČR ve srovnání se zeměmi OECD zaostává nejen v celkovém procentu HDP, které je věnováno na financování VŠ, v podílu financování z privátních zdrojů, ale také v podílu financování z veřejných zdrojů. Role státu (a veřejného financování) se posílením podílu dalších aktérů a zdrojů nemůže zmenšovat;

- na s. 11 jsou obsažena tvrzení (zejména v části Základní principy reformy) neoprávněně insinující popis současného stavu, na která ČKR nepocituje za nutné reagovat. Jde např. o výroky jako: „financování se bude držet principu, že veřejné prostředky jsou určeny především na vzdělávání občanů (nikoli na financování a uspokojování partikulárních existenčních potřeb vzdělávacích institucí“, „bude výrazně omezeno centrální určování cen, objemu a rozsahu vzdělání“; „školy ale převezmou mnohem větší díl odpovědnosti za svá strategická a finanční rozhodnutí. Budou posíleny revizní a dohledové role příslušného ministerstva“ apod.

4.) ČKR vyjadřuje nedůvěru tvrzení, že reforma má jedinečnou příležitost, protože se k její realizaci nabízejí prostředky SF EU (s.3). Nevěrohodnost pramení jednak z výše uvedené absence analýzy probíhající reformy, jednak z velmi znepokojivého stavu příprav ČR na čerpání prostředků z SF.

V Praze dne 4. 7. 2007

Prof. RNDr. Václav Hampl, DrSc.

rektor UK

(text byl podkladem pro přípravu stanoviska ČRK)

[Připomínky a komentáře ČKR k materiálu MŠMT „Výchozí teze pro přípravu Bílé knihy terciárního vzdělávání“](#)
[Výchozí teze pro přípravu Bílé knihy terciárního vzdělávání](#)